

Lumpsum 2.0

Lumpsum 2.0

Schoolbesturen krijgen een grote pot geld voor onder meer salarissen, leermiddelen, schoonmaak en onderhoud. Deze pot, de lumpsum, kunnen ze grotendeels naar eigen inzicht besteden. Schoolbesturen geven deze gelden echter niet altijd op de juiste manier uit. De AOb vindt dat de lumpsum niet goed functioneert en wil de vrijheid van schoolbesturen bij de besteding van onderwijsgeld inperken. Daarom stuurde de AOb het plan 'Lumpsum 2.0' naar de Tweede Kamer. Het plan omvat aanpassingen van de bekostiging, besteding, verantwoording en controle op de lumpsum.

Voorop staat dat grote investeringen in het onderwijs noodzakelijk zijn. De werkdruk in het onderwijs moet omlaag en de salarissen moeten omhoog. Zeker gezien de oplopende lerarentekorten. Daarom pleit de AOb in het Werkdrukmanifest en het Salarisstappenplan voor miljardeninvesteringen in het onderwijs.

Die investeringen moeten wel op de juiste plek terecht komen. Daarom moet de besteding van onderwijsgeld door schoolbesturen worden verbeterd. Nu kan een schoolbestuur teveel geld uitgeven aan huisvesting of gaten op de begroting dichten met geld dat bestemd is voor leraren. De AOb wil daar een eind aan maken door afspraken te maken over de besteding van de lumpsum. Zo wil de bond een scheiding van gelden voor personeel en materieel. De AOb wil vier aanpassingen doorvoeren in de lumpsum

1.

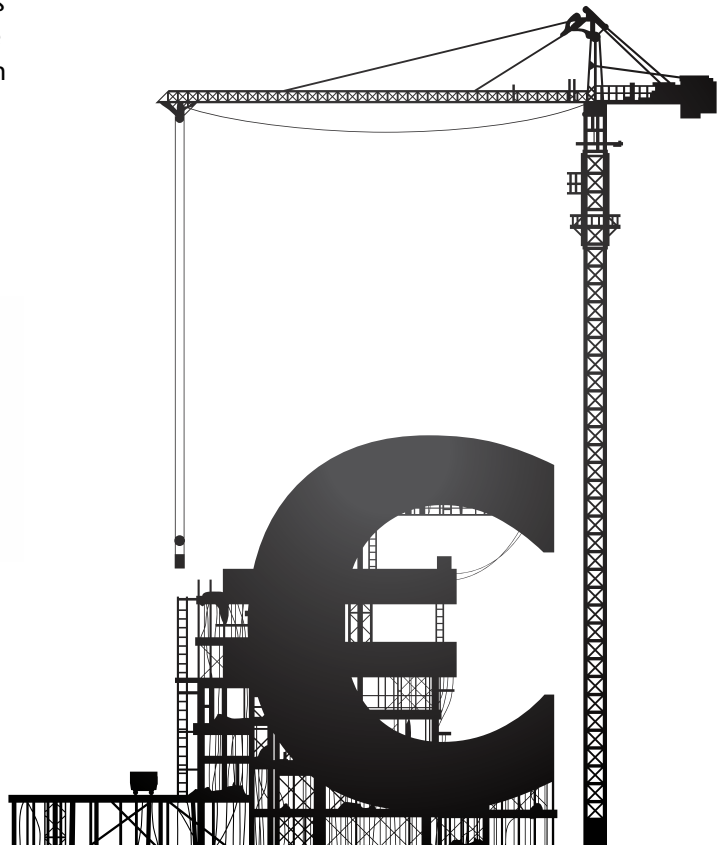
Bekostiging

Allereerst is het belangrijk dat overheidsuitgaven aan ons onderwijs, de lumpsum, toereikend zijn. Het kabinet wil dat Nederland structureel tot de top-5 van kenniseconomieën behoort, maar de huidige overheidsbekostiging is onvoldoende om de hoge ambities waar te maken.

Zo stelt de overheid nu te weinig geld beschikbaar voor salarissen in het onderwijs, blijkt ook uit het Werkdrukmanifest en het Salarisstappenplan van de AOb. Ook komt het primair onderwijs 375 miljoen tekort voor materiële bekostiging, de uitgaven aan onder meer gebouwen, leermiddelen en schoonmaak, bleek uit onderzoek van adviesbureau Berenschot. Nieuwe ontwikkelingen zijn niet meegenomen. De budgetten zijn nog gebaseerd op een krijtbord in plaats van een digibord. En behalve in het primair onderwijs geldt er geen automatische prijscompensatie voor gestegen prijzen. Dit leidt tot verborgen bezuinigingen doordat de kosten harder stijgen dan de bekostiging. Het gevolg is dat er bezuinigd wordt op personeelsuitgaven.

Het lerarentekort zal de komende tijd verder toenemen. Daarom is het van groot belang dat het onderwijs aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden kan bieden, waaronder een goed salaris. De AOb pleit voor de volgende maatregelen om de lumpsum weer toereikend te maken:

- 1 Een forse investering, om werkdrukverlaging en salarisverbetering mogelijk te maken.
- 2 Einde aan de nullijn voor het onderwijs en gelijke stijging met lonen in het bedrijfsleven.
- 3 Materiële bekostiging aanpassen aan de huidige ontwikkelingen in het onderwijs.
- 4 Een automatische prijscompensatie voor alle sectoren.

2.

Besteding

De lumpsum wordt te vrijblijvend toegekend. Er worden vooraf geen bestedingsvoorwaarden gesteld, waardoor besturen het geld naar eigen inzicht kunnen inzetten. Ook is er geen directe link tussen de inzet van (extra) middelen en de realisatie van doelen. Zo constateerde de Algemene Rekenkamer recent dat de verantwoording van gelden voor passend onderwijs ontoereikend is omdat de overheid te weinig eisen stelt. Er moeten vooraf meer voorwaarden gesteld worden, zodat gewaarborgd is waaraan de middelen besteed worden.

Daarbij vindt de AOb het van belang dat er zoveel mogelijk geld naar het primaire proces gaat, het onderwijs aan leerlingen, en dat dit ook zichtbaar wordt. Schoolbesturen krijgen incidenteel extra bekostiging voor 'beleidsprioriteiten'. Dit zijn bijvoorbeeld extra middelen voor professionalisering, taal en rekenen en hoogbegaafdheid. Op dit moment kunnen besturen dit geld gebruiken om tekorten in de lumpsum te dekken. Ook mogen scholen in het voortgezet onderwijs investeren in nieuwbouw en uitbreiding, terwijl gemeenten zorgplicht hebben voor de huisvesting. De AOb vindt beide situaties onwenselijk.

De volgende maatregelen zijn nodig het doel te realiseren waar de middelen voor bestemd zijn:

- 1 Een scheiding binnen de lumpsum tussen de gelden voor personeel en materieel. Het geld voor personeel mag alleen aan personeel besteed worden en het geld voor materieel alleen aan materieel.
- 2 Een richtlijn voor de uitgaven voor het primaire proces en de overhead. Er moet een eenduidige definitie van overhead komen en een per sector verschillende streefwaarde. Scholen mogen dan niet meer dan een bepaald percentage van het budget besteden aan overhead. De overhead verantwoorden ze in het jaarverslag op basis van het principe: 'pas toe of leg uit'.
- 3 Het ministerie van Onderwijs stelt bestedingsnormen vast. Afwijken mag slechts onder voorwaarde dat een (G)MR en Raad van Toezicht instemming geeft.
- 4 Middelen voor 'beleidsprioriteiten' moeten hieraan besteed worden en mogen niet gebruikt worden om gaten in de lumpsum op te vullen.
- 5 Het voortgezet onderwijs mag geen geld meer uitgeven aan nieuwbouw of uitbreiding van schoolgebouwen, dit is aan de gemeente.

3.

Verantwoording

Schoolbesturen leggen te weinig verantwoording af over besteding van onderwijsgeld. De evaluatie en verantwoording is hierdoor niet adequaat. Uit een jaarverslag is niet af te lezen of de middelen besteed zijn aan de zaken waar ze voor bedoeld waren. Ook is het onduidelijk of de gelden voor het primaire proces, onderwijs aan leerlingen, hieraan uitgegeven zijn of dat ze naar overheadkosten gegaan zijn. Op dit moment zijn schoolbesturen niet goed te vergelijken omdat de eisen aan het jaarverslag te abstract zijn.

De AOb vindt dat de verantwoording beter moet. Dit geldt zowel voor de lumpsum als de aanvullende bekostiging. Volgens de AOb zijn de volgende maatregelen nodig:

- 1 Het ministerie van onderwijs moet een aantal belangrijke onderwerpen oormerken. Zodat gelden voor bijvoorbeeld passend onderwijs, onderwijsachterstandenbeleid en jonge leerkrachten alleen hieraan besteed mogen en kunnen worden. In het jaarverslag moet over geormerkte gelden een zwaardere verantwoording worden afgelegd. Vooraf wordt afgesproken welke informatie -inkomsten, uitgaven en resultaten- noodzakelijk is om de voortgang van dergelijke belangrijke onderwerpen te meten.
- 2 Ook bij beleidsprioriteiten, de aanvullende bekostiging, moeten besturen minimaal alle inkomsten, uitgaven en behaalde resultaten verantwoorden.
- 3 Stel meer eisen aan het jaarverslag, zodat de vergelijking beter kan plaatsvinden. Het is belangrijk daarbij prioriteiten te stellen.
- 4 Versnelling van de wetsvoorbereiding die schoolbesturen en samenwerkingsverbanden verplicht het jaarverslag

openbaar te maken. De AOb vindt dat jaarverslagen als openbare data beschikbaar moeten zijn op een website van het ministerie.

- 5 Alle benchmarkgegevens, vergelijkingscijfers, openbaar maken.

4.

Controle

Er vindt te weinig controle plaats op besteding van onderwijsgeld door schoolbesturen. Openbaar maken van gegevens is een eerste stap, maar ook de interne controle moet beter. Investerings in onderwijshuisvesting en andere langdurige financiële verplichtingen kunnen leiden tot grote risico's, terwijl die investeringen nu vooraf te weinig worden getoetst.

Daarom pleit de AOb voor betere controle achteraf. De volgende maatregelen zijn nodig:

- 1 De (G)MR en ondernemingsraden krijgen in alle sectoren instemmingsrecht op de gehele begroting (in plaats van alleen op hoofdlijnen).
- 2 In het mbo en hoger onderwijs moet bij grote investeringen in onderwijshuisvesting of het aantrekken van vreemd vermogen vooraf een risicotoets en financiële analyse plaatsvinden door een onafhankelijke commissie.
- 3 Een accountant moet vaststellen of de middelen volgens de doelen besteed zijn.
- 4 De Onderwijsinspectie ziet erop toe dat de middelen doelmatig uitgegeven zijn.

